

Motion till riksdagen 2005/06:Bo316

av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd)

Forskning för bostäder och samhällsbyggnad

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att stärka samverkan mellan de forskningsfinansierande organen och samhällsbyggnadssektorn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att byggsektor måste ges likvärdig status och likvärdiga möjligheter till stöd till innovationsinriktad forskning och utveckling som andra industrisektorer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade förutsättningar för svenska forskares medverkan i EU-program och andra internationella forum.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad koordinering av svenska forsknings- och finansieringsprogram med EU:s ramverk för forskning.

2 En viktig och resurskrävande sektor

Samhällsbyggnads- och byggsektor utgör med de ca 10 procent av BNP en dominerande industrisektor i landet. Sektorn sysselsätter ca 450 000 personer i Sverige och består av ca 80 000 företag. Den dominerande andelen av företagen klassas som små och medelstora.

Denna sektor har avgörande betydelse för att åstadkomma en hållbar utveckling. Den kallas inte sällan 40-procentssektor då den svarar för ca 40 procent av all förbrukning av materialresurser och energi, bidrar med ca 40 procent av emissionerna av växthusgaser samt svarar för cirka 40 procent av avfallsmängden.

Sektorns komplexitet är väl känd. Planerings-, bygg- och förvaltningsprocesserna är långa och starkt fragmenterade. Intressenterna i en byggprocess är många; brukare, ägare, samhälle, närboende etc. och antalet aktörer på utfö-

Fel! Okänt namn på

rarsidan kan räknas i flera 10-tal. Verksamheten är specificerad på detaljnivå och mycket sällan uttryckt som funktionsrelaterade mål. Traditionella affärsformer och detaljspecificering skapar brister i incitament för utveckling, innovationer, förnyelse och risktagande. Resultatet är låg produktivitetsutveckling, kvalitetsbrister, svagt konkurrenstryck och bristande kundfokus.

Statens roll i samhällsbyggnadsverksamheten är stor. Mer än hälften av all upphandling inom byggsektorn sker via det politiska systemet, d.v.s. bekostas av skattemedel, och den byggda miljön har avgörande betydelse för medborgarna. Samhället har därmed ett särskilt ansvar.

3 Bristfälligt stöd till forskning och utveckling

De statliga anslagen till forskning och utveckling riktade mot samhällsbyggnadssektorn har från 1990-talets början minskat. Omstruktureringen av Sveriges forskningsfinansiering (prop. 1999/2000:81) kännetecknas bl.a. av en positiv fokusering på ökad forskningskvalitet, men har även inneburit en otydlighet avseende identifikation och erkännande av FoU inriktad på samhällsbyggande. Den sedan många år rådande otydligheten i finansieringssystemet vad gäller hanteringen av anslag från EU:s ramverk för forskning, särskilt bristen på tydliga regler och resurser för s.k. medfinansiering av EU-projekt, hotar dessutom generellt svenska forskares konkurrensmöjligheter om EU-kontrakt och blir särskilt kännbar i den fragmenterade och av småföretag dominerade samhällsbyggnadssektorn.

Formas är det forskningsråd som har ett utpekat ansvar för stöd till kunskapsuppbyggande samhällsbyggnadsforskning. Forskare inriktade mot sektorn har dock i teorin möjlighet att söka anslag från andra forskningsråd och stiftelser.

Vinnova, Verket för innovationssystem, har till uppgift att främja hållbar tillväxt genom utveckling av effektiva innovationssystem och finansiering av behovsmotiverad forskning. Rimligen skall denna programförklaring och målsättning gälla alla sektorer av samhället. Forskare och industrirepresentanter som företräder samhällsbyggnadssektorn riskerar emellertid att avvisas från att konkurrera om anslag från Vinnova, trots projektprogram tydligt inriktade på innovation, produktutveckling, hållbar tillväxt och utveckling, med hänvisning till att bygg/samhällsbyggnad inte faller inom verkets stöd-områden. Istället hänvisas till Formas, som dock inte generellt stöder innovationsinriktade produkt- och processprojekt utan primärt stöder en mer akademisk kunskapsuppbyggnad.

Det är inte rimligt att landets stora samhällsbyggnadsindustrisektor inte omfattas och ges likvärdig status som andra industrisektorer av verket för innovationssystem, Vinnova.

4 EU-finansiering

Medfinansiering av EU-projekt är en sedan länge olöst fråga. Ett EU-kontrakt innebär normalt ca 50 procents finansiering från EU. Resterande finansiering förutsätts ske nationellt och det är vanligen forskningsråden som står till buds – om inte medfinansiering kan ske via näringslivet. Problemet är generellt oavsett sektor, men får särskild betydelse i samhällsbyggnadssektorn med sin dominans av små/medelstora företag. Dessa kan sällan bidra till medfinansiering. Ett grundproblem för forskningsråden, och därmed forskarna, är att det saknas särskilda medel för medfinansiering.¹ Ett annat problem för forskarna är att ett av EU redan godkänt projekt än en gång måste tävla och då mot den agenda och de förutsättningar som svenska forskningsfinansiärer sätter. Även om en sådan prövning utfaller positivt för projektet, så medför det tidsutdräkt, likviditetsproblem och otrygghet för forskargruppen. Brister i koordinering mellan de svenska forskningsrådets program och EU:s ramverk och särprogram, t.ex. avseende prioriteringar och bedömningskriterier, skapar inte sällan särskilda problem när medfinansiering skall sökas.

Ett huvudtema i EU:s sjätte ramprogram och en ledande målsättning i programarbetet för det kommande 7:e ramprogrammet är skapandet av ERA (the European Research Area), innebärande integration och samordning av europeisk forskning samt koordinering mellan europeiska och nationella program för forskningsfinansiering. Sverige bör kraftfullt sträva mot förbättrad koordinering av nationella finansieringsprogram med EU:s ramprogram för forskning.

Stockholm den 5 oktober 2005

Ragnwi Marcelind (kd)

Dan Kihlström (kd)

Lars Gustafsson (kd)

Sven Gunnar Persson (kd)

Björn von der Esch (kd)

Johnny Gylling (kd)

Annelie Enochson (kd)

Tuve Skånberg (kd)

¹ IVA (Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien) uppskattade 2002 finansieringsbehovet för svenskt deltagande i EU:s sjätte ramprogram för forskning (nu pågående) till ca 250 MSEK per år. Bedömningen baserade sig på det behov som uppstod om svenska forskare koncentrerade sitt deltagande till de fyra av ramprogrammets sju prioriterade teman som man ansåg vara särskilt betydelsefulla för utvecklingen av svensk ingenjörskonst.